

Список використаних джерел:

1. Римський Статут Міжнародного кримінального Суду від 17.07.1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute\(r\).pdf](http://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute(r).pdf)
2. Устав Міжнародного воєнного трибунала для суда и наказания главных военных преступников европейских стран оси (Устав Нюрнберзького трибунала) от 08.08.1945 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_201
3. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 3074 (XXVIII) від 3.12.1973 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.un.org/ru/documents/ods.asp?m=A/RES/3074\(XXVIII\)](http://www.un.org/ru/documents/ods.asp?m=A/RES/3074(XXVIII))

Шавлак В.Р.

студентка,

Інститут підготовки кадрів для органів юстиції України

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ КВАЗІДЕРЖАВНИХ УТВОРЕНЬ

Міжнародно-правова доктрина визначає суб'єктів міжнародного права як учасників міжнародних відносин, що володіють міжнародними правами та обов'язками, здійснюють їх на основі міжнародного права і несуть у необхідних випадках міжнародно-правову відповідальність.

До суб'єктів міжнародного права належать, перш за все, держави, народи та нації, що борються за самовизначення, міжнародні урядові організації та квазідержавні утворення. Щодо визначення правосуб'єктності державоподібних утворень досі не існує єдиної думки в правовій науці, яка була б загальноприйнятою. Як зазначено у тлумачному словнику: «державними утвореннями» називають певні території, які володіють особливими рисами і мають вищий статус ніж адміністративно-територіальна одиниця [3]. Іншими словами, вони володіють майже усіма ознаками держави за відсутності однієї чи кількох.

До квазідержавних або державоподібних утворень у сучасному міжнародному праві належать вільні міста, Ватикан, розміщений на території Італійського міста Рим і Мальтійський лицарський орден, заснований ще в XI столітті на території Єрусалиму.

Останнім містом, яке мало особливий правовий статус був Західний Берлін, що було врегульовано договором між СРСР і Німецькою Демократичною Республікою від 12 червня 1964 року, відповідно до якого Західний Берлін виступає як самостійна політична одиниця, а згодом Чотиристоронньою угодою між Урядом Союзу Радянських Соціалістичних Республік, Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії, Сполученими Штатами Америки і Французькою Республікою, укладеною у Берліні 3 вересня 1971 р. остаточно визначилося, що Західний Берлін не є частиною Федеративної Республіки Німеччина, яка, хоча й має право на

представництво його у зовнішніх зносинах, не може втручатися у питання щодо безпеки та зміни статусу міста.

Із 1929 року Ватикан існує як держава-анклав на території Італії, являючи собою світовий центр католицизму. Відповідно до угоди між Італією та Святим Престолом, укладеної у 1984 році, Ватикан має територіальний та політичний суверенітет, місцеві жителі є підданими Святого Престолу, оскільки є теократичною монархією, очолюваною Папою Римським, якому, в свою чергу належить законодавча, виконавча та судова влада у державі. Ватикан є суб'єктом міжнародного права, підтримує постійні дипломатичні відносини із багатьма країнами світу, у тому числі, і з Україною [1]. Так, наявна Угода про встановлення дипломатичних відносин між Україною і державою-містом Ватикан (у формі обміну нотами), підписана 18 березня 1992 року з метою встановлення дипломатичних зносин задля розвитку взаєморозуміння та сприяння всебічному співробітництву у різноманітних галузях. З 1964 року Ватикану присвоєно статус наглядача Генеральної Асамблеї ООН, з 2008 року ним здійснюється постійна співпраця з Інтерполом.

Квазідержавним суб'єктом міжнародного права, який має специфічну форму суверенітету, виступає Мальтійський орден. Маючи давню історію, на сучасному етапі, Мальтійський орден розташований на території Риму, тобто не має територіального суверенітету, проте має власну Конституцію, судові органи, що представлені судами першої та апеляційної інстанції, активно займається гуманітарною діяльністю, яка істотно сприяла набуття ним статусу суб'єкта міжнародного права, а також бере участь у міжнародних організаціях, у ООН, ЮНЕСКО, Раді Європи тощо, та встановлює дипломатичні відносини із різними державами. За своїми основними ознаками, Мальтійський орден, не являючи собою ані державу, ані міжнародну організацію, не може виступати суб'єктом міжнародного права, хоча практика, що склалася, свідчить про зворотнє; у правовій доктрині деякими науковцями Мальтійський орден визначається як міжнародна організація, проте, інші вважають, що він є саме державоподібним утворенням [2].

О.В. Білаш вважає за особливості державоподібних утворень їх незалежність та самоуправління, визначення їх статусу на основі угод, гарантії збереження їх статусу з боку держав або міжнародних організацій, наявність угоди з державою, на території якої воно знаходиться, особливий, визначений міжнародними угодами порядок здійснення зовнішніх зносин.

Основна відмінність Ватикану від Мальтійського Ордену полягає у тому, що правосуб'єктність Ватикану визнана і закріплена на міжнародному рівні міжнародними договорами, у той час як Мальтійський Орден набув значущості та визнання завдяки правовому звичаю, що склався протягом століть, оскільки мета його діяльності з моменту створення залишалася незмінною : «захист віри та служіння бідним».

Одним із факторів набуття квазідержавним утворенням статусу суб'єкта міжнародного права є визнання та схвалення з боку міжнародного співтовариства. Проте, у сучасному світі існують такі державоподібні утворення, що не мають дипломатичного визнання або є визнаними частково. До них можуть належати де-факто держави, які через низку причин не

визнаються легітимними світовою спільнотою, самопроголошені держави, які ще не отримали міжнародного визнання, невизнані держави, які позбавлені юридичної правосуб'єктності [4].

Спираючись на вищезазначене, державоподібні утворення є специфічними суб'єктами міжнародного права, які умовно можна поділити на дві великі групи: ті, що не мають однієї з ознак держави, проте виступають на міжнародній арені нарівні з ними та ті, що володіють усіма ознаками державності, а саме територією, суверенітом, публічною владою та законодавством, проте з огляду на відсутність міжнародного визнання не мають міжнародної правосуб'єктності.

Таким чином, поряд із державами у міжнародному праві існують квазідержавні утворення, які, порівняно із іншими суб'єктами міжнародних відносин мають особливий правовий статус, який визначається у міжнародних угодах та крізь призму здійснюваної такими суб'єктами діяльності, її мети, характерних рис, притаманних лише їм та особливостей організаційної форми, а також державоподібні утворення з невизначеним статусом, що зумовлено необхідністю визнання міжнародним співтовариством.

Список використаних джерел:

1. Правовий статус державоподібних утворень. М.В. Абрамов. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/3347/%D0%90%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%B2.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. Святий Престол та Мальтійський Орден як суб'єкти міжнародного права: особливості правосуб'єктності державоподібних утворень. О.В. Білаш // Часопис Київського університету права. К.: 2015. – № 2.
3. Толковый словарь: государственное образование. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://slovco.ru/konstpravo/g/GOSUDARSTVENNOE-OBRAZOVANIE-11978.html>
4. Нові державні утворення: науковий дискурс щодо категоріально-понятійного апарату. Т.П. Далявська. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://library.krok.edu.ua/media/library/category/statti/daliavska_0003.pdf